

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 20.12.2010
COM(2010) 793 galīgā redakcija

SEC(2010) 1604 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

**2009. GADA ZIŅOJUMS PAR *PHARE*, TURCIJAS PIRMSPIEVIENOŠANĀS
INSTRUMENTIEM, *CARDS* UN PĀREJAS FINANŠU INSTRUMENTU**

1. IEVADS

No 2007. gada 1. janvāra ES pirmspievienošanās palīdzība kandidātvalstīm¹ un iespējamajām kandidātvalstīm² tiek novirzīta caur Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA*)³. *IPA* aizstāj piecus iepriekšējos pirmspievienošanās instrumentus, tostarp *PHARE*⁴, Turcijas pirmspievienošanās instrumentu⁵ un finanšu instrumentu sadarbībai ar Rietumbalkānu valstīm, t.i., *CARDS*⁶.

Šis ziņojums un ar to saistītais pamatdokuments attiecas uz 2006. gada programmu un agrāku programmu īstenošanu *PHARE*, Turcijas pirmspievienošanās instrumenta un *CARDS*, kā arī Pārejas finanšu instrumenta⁷ ietvaros 2009. gadā, kuru darbības termiņš beidzas 2009. gada 31. decembrī⁸.

Sākot no 2006. gada, kas bija pēdējais plānošanas gads, minēto instrumentu ietvaros jaunas programmas vairs netika uzsāktas.

2. PROGRAMMU IZPILDE: VISPĀRĒJS PĀRSKATS

2.1. PHARE, Turcijas pirmspievienošanās instruments un CARDS

2009. gadā *CARDS* programmu pārvaldība saņēmējvalstīs kopumā bija apmierinoša. Pārskata perioda beigās līgumi par 2001.-2006. gada programmām (2001.-2004. gada programmas Horvātijai) bija noslēgti gandrīz visās valstīs (Albānijā un Bosnijā un Hercegovinā noslēdzot līgumus par piešķirtajiem līdzekļiem 97 % apmērā, Kosovā līdz 99 %⁹). Kopumā izmaksu sadalījums bija gandrīz pabeigts, noslēdzot līgumus par 90 % no 2001.-2006. gada programmu piešķirumiem visiem *CARDS* saņēmējiem, izņemot Albāniju (72 %).

Ņemot vērā piešķirto līdzekļu apjomu, attiecīgi 85 % un 73 % apmērā, kopējie rādītāji par noslēgtajiem līgumiem un veiktajiem maksājumiem līgumu slēgšanas laikposma beigās 2009. gadā saistībā ar 2002.-2006. gada programmām *Turcijas pirmspievienošanās instrumenta* ietvaros norādīja uz to, ka Turcijas attiecīgo pārvalžu paveiktais nebija apmierinošs. Paredzams, ka turpmāk situācija uzlabosies, pateicoties izmaiņām pārvaldes līmeņos, jaunu darbinieku pieņemšanai darbā un uzraudzības atsākšanai. Organizatoriskiem un procedurāliem uzlabojumiem, kas ieviesti attiecīgajās pārvaldes struktūrās kā *IPA* decentralizētas īstenošanas uzlabotas uzraudzības elementi, būtu pozitīvi jāietekmē palīdzības pārvaldība Turcijas pirmspievienošanās instrumenta ietvaros¹⁰.

¹ Horvātija, Īslande (no 2010. gada), Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika un Turcija.

² Albānija, Bosnija un Hercegovina, Melnkalne, Serbija un Kosova.

³ Padomes 2006. gada 17. jūlija Regula (EK) Nr. 1085/2006.

⁴ Padomes 1989. gada 19. decembra Regula (EEK) Nr. 3906/98

⁵ Padomes 2001. gada 17. decembra Regula (EK) Nr. 2500/2001.

⁶ Kopienas palīdzība rekonstrukcijai, attīstībai un stabilizācijai, Padomes 2000. gada 5. decembra Regula (EK) Nr. 2666/2000.

⁷ Bulgārijas un Rumānijas Pievienošanās līguma 31. pants.

⁸ Par turpmāko programmu plānošanu un īstenošanu ziņots *IPA* 2009. gada ziņojumā (COM (2010) 687, galīgā redakcija, 2010. gada 25. novembris).

⁹ Saskaņā ar ANODPR 1244/99.

¹⁰ Sīkākai informācijai skatīt *IPA* 2009. gada ziņojumu (sk. 8. zemsvītras piezīmi).

Bulgārija un Rumānija 2009. gadā turpināja īstenot *PHARE* 2006. gada valsts un pārrobežu sadarbības programmas. Lielāko daļu darbību, kas bija sāktas projektu ietvaros saistībā ar minētajām programmām, pabeidza gada beigās, bet panāktā progresa pārbaudi valsts iestādes un Komisija veica 2010. gadā un turpinās to darīt arī 2011. gadā. Vairāku projektu īstenošana *PHARE* 2006. gada programmu ietvaros Rumānijā turpināsies līdz 2011. gada vidum, tādēļ pārskata perioda beigās rezultāti vēl nebija pieejami. Bulgārijā tika noslēgti līgumi par attiecīgi 77,10 % un 65,10 % no *PHARE* 2005. gada un 2006. gada programmu piešķirumiem, savukārt Rumānijā attiecīgie rādītāji bija 79,62 % un 69%. Horvātijā līgumu noslēgšana saistībā ar *PHARE* 2005. un 2006. gada programmām beidzās 2009. gadā, kopumā sadalot 86 % no piešķirumiem¹¹. Tika turpināts veikt maksājumus, sasniedzot 60 % no kopējā piešķirumu apjoma.

2.2. Pārejas finanšu instruments

Desmit valstis, kuras pievienojās ES 2004. gada maijā¹², pabeidza 2006. gada Pārejas finanšu instrumenta programmu īstenošanu 2009. gada 15. decembrī un panāca plānotos rezultātus un ietekmi, īpaši uzlabojot saņēmēju valsts pārvaldi un veicinot atlikušo *acquis* prasību izpildi. Līdz pārskata perioda beigām 2005. gada Pārejas finanšu instrumenta ietvaros Maltā tika noslēgti līgumi par vairāk nekā 84 % no piešķirumiem, savukārt Kiprā — par vairāk nekā 98 %. Attiecīgie rādītāji saistībā ar 2006. gada Pārejas finanšu instrumentu bija no 58 % (Maltā) līdz gandrīz 98 % (Kiprā).

Bulgārija un Rumānija 2009. gadā turpināja noslēgt līgumus un īstenot 2007. gada Pārejas finanšu instrumenta programmas. Līdz līgumu slēgšanas termiņam, t.i., 2009. gada 15. decembrim, abās valstīs līgumslēgšanas īpatsvars bija nedaudz mazāks par 70 %. Rumānijā minētie rezultāti bija saistīti ar lēnāku līgumu slēgšanas gaitu, nekā bija iepriekš plānots, turpretim zemie rādītāji Bulgārijā tiek skaidroti ar ilglaicīgu kavēšanos attiecībā uz attiecīgās īstenošanas aģentūras decentralizētas darbības akreditāciju (ko piemēro arī *PHARE* pirmspievienošanās līdzekļiem).

2.3. Veiksmīgu projektu piemēri

Pirmspievienošanās palīdzība ne tikai palīdz sagatavot attiecīgās valstis dalībai ES, bet pēdējā desmitgadē arī stabilizēja situāciju Rietumbalkānos un atbalstīja tālejošus ekonomikas un politikas reformas plānus.

Turpmāk minēti konkrēti piemēri par sasniegto, izmantojot pirmspievienošanās palīdzību 2009. gadā¹³.

- Albānijā *CARDS* finansēja robežšķērsošanas punkta ar Melnkalni un nepilngadīgo reintegrācijas centra izveidi, tādējādi attiecīgajā valstī veicinot reģionālo sadarbību un preču un personu brīvu apriti, kā arī stiprinot tieslietu un iekšlietu nozari.
- Bosnijā un Hercegovinā *CARDS* finansēja robežšķērsošanas punkta ar Melnkalni, kā arī nelegālo migrantu uzņemšanas centra izveidi. Minētais centrs palīdz uzlabot mītošanas efektivitāti, ļauj veikt piemērotu robežas šķērsojošo kravu un pasažieru kontroli, kā arī atvieglo to vienmērīgu legālu plūsmu. Minētajā centrā ir nodrošinātas īpašas aizturēšanas

¹¹ Līdzekļi, par kuriem minētajā termiņā nenoslēdza līgumus, tika atcelti.

¹² Čehija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija un Ungārija.

¹³ 2009. gadā pabeigtie vai uzsāktie projekti.

telpas, lai liegtu pieeju iecelšanai nelegālajiem trešo valstu valstspiederīgajiem saskaņā ar starptautiskajiem un ES standartiem un labāko praksi, vienlaikus palīdzot sagatavoties to atgriešanai izcelsmes valstī vai citā valstī. Turklāt ir atjaunotas *pašvaldību un mirtiesu ēkas*, lai varētu efektīvāk izmantot telpas, tādējādi veicinot lietderīgāku un efektīvāku administratīvo un tiesas funkciju veikšanu.

- Horvātijā *PHARE* sekmēja *intelektuālā īpašuma tiesību* ievērošanu, attīstot *zivsaimniecības nozari* un saskaņojot to ciešāk ar kopējo zivsaimniecības politiku, kā arī izveidojot „*Jūras robežas uzraudzību*” saskaņā ar ES labāko praksi. Pirmkārt, *PHARE* programma palīdzēja attiecīgajām iestādēm veicināt sabiedrības izpratni un uzlabot iestāžu sadarbību, koordināciju un izpildes mehānismus, apmainoties ar izlūkdatiem, informāciju un labāko praksi. Otrkārt, tā uzlaboja iestāžu struktūru, administratīvo un statistikas sistēmu minētajā nozarē un nostiprināja inspekciju un uzraudzību. Treškārt, tā palīdzēja Horvātijas robežpolicijai izstrādāt un īstenot Jūras robežas uzraudzības sastāvdaļu, ietverot to integrētās robežpārvaldības rīcības plānā. *CARDS* ir palīdzējusi izstrādāt un uzturēt *pārtikas nekaitīguma* augstas kvalitātes sistēmu, izveidojot jaunu pārtikas nekaitīguma sistēmu un attiecīgo institucionālo satvaru, kā arī atjaunojot to iestāžu kontroles darbības, kuras ir atbildīgas par dzīvniekiem un pārtikas produktiem.
- Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā *CARDS* palīdzēja stiprināt *cīņu pret organizēto noziedzību un korupciju*, attīstot visaptverošu tiesisko un institucionālo struktūru efektīvākai politikai un padarot pilnībā funkcionējošu īpašu korupcijas apkarošanas vienību. *CARDS* arī izveidoja valsts *vīzu pārvaldības sistēmu*, kas pastiprina drošību ES, izmantojot īpašu programmatūru un aprīkojumu, ar ko uzlabo vīzu izsniegšanas procesu un ievieš standartizētas procedūras, kā arī ātru, konsekventu un precīzu vīzu pieteikumu iesniedzēju pārbaudi. Visbeidzot, *CARDS* sekmēja valsts *vīna dārzu uzraudzības un pārvaldības sistēmas* izveidi, atbalstot atbildīgo iestādi, izstrādājot vīna dārzu kadastru un reģistru, kā arī palīdzot saskaņot valsts tiesību aktus ar ES tiesību aktiem vīna nozarē.
- Kosovā *CARDS* atbalstīja *nepilngadīgo tiesu sistēmas* izveidi, kuras pamatā ir bērnu tiesības, uzlabojot nepilngadīgo tieslietu speciālistu spējas, pētniecības attīstību, mērķtiecīgu profilaksi un rehabilitācijas programmas. *CARDS* arī veicināja modernu, ilgtspējīgu, konkurētspējīgu, videi nekaitīgu un finansiāli stabilu *mazo un vidējo uzņēmumu un darbavietu izveidi*. Visbeidzot, šis pirmspievienošanās instruments atbalstīja *ogļu piegādi* pašreizējām spēkstacijām, atjaunojot ogļu ieguves smago tehniku.
- Melnkalnē *CARDS* finansēja vairāku notekūdeņu sūkņu staciju atjaunošanu četrās pašvaldībās, uzlabojot notekūdeņu apsaimniekošanas situāciju piekrastes pilsētās.
- Serbijā *CARDS* atbalstīja pārredzamāku, efektīvāku un paredzamāku pašvaldību darbību, un ir uzsākta stratēģiskās plānošanas metodes izstrāde ilgtspējīgas pašvaldības izveidei. Tā arī atbalstīja *MVU* restrukturizāciju un attīstību prioritārajās nozarēs, piemēram, tādās, kas saistītas ar vides un energoefektivitātes jautājumiem, tādās, kurās uzņēmumi pieder sievietēm vai tos vada sievietes, un/vai kurās ir jauni augsto tehnoloģiju uzņēmumi. Visbeidzot, tā atbalstīja reformu *Profesionālās izglītības un apmācības* jomā, nodrošinot mācības skolotājiem, skolu vadītājiem un citām iesaistītajām personām, modernizējot mācīšanas metodes, īstenojot eksperimentālu mācību programmu, novērtējot studentu zināšanas pēc sasniegtajiem rezultātiem un sagatavojot mācību materiālus.

- Turcijā pirmspievienošanās instruments atbalstīja valsts daudzgadu plāna definēšanu *dzimumu līdztiesības* jomā, izstrādāja modeli iestādei, kas nodarbojas ar dzimumu līdztiesības jautājumiem, izveidoja tīklus starp attiecīgajām iestādēm un nodrošināja mācības un informētības veicināšanu. Minētais instruments arī palīdzēja novērst vardarbību ģimenē pret sievietēm, sekmējot politikas un valsts rīcības plāna izveidi šajā jomā, palielinot valsts aģentūru spējas nodrošināt pakalpojumus cietušajām vai apdraudētajām sievietēm, vairojot sabiedrības informētību un apkopojot datus par attiecīgās problēmas raksturu un apjomu valsts mērogā. Turklāt šis instruments palīdzēja *samazināt gruntsūdens un vides piesārņojumu*, izveidojot stabilu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attiecīgajā reģionā. Visbeidzot, minētais instruments ir finansējis vairākus *nodarbinātības* projektus dažādās provincēs, lai palīdzētu valsts nodarbinātības dienestiem īstenot efektīvākus nodarbinātības pasākumus saskaņā ar darba tirgus prasībām vietējā mērogā un palielināt jauniešu un sieviešu nodarbinātību.

3. SVARĪGĀKĀS NORISES 2009. GADĀ, GŪTĀ PIEREDZE UN PERSPEKTĪVAS

3.1. Svarīgākās norises un gūtā pieredze, īstenojot PHARE un Pārejas finanšu instrumentu Bulgārijā un Rumānijā

Viens no svarīgākajiem notikumiem 2009. gadā attiecībā uz *PHARE* un Pārejas finanšu instrumenta palīdzības īstenošanu bija saistīts ar līdzekļu piešķiršanas apturēšanu Bulgārijai 2008. gada februārī un pēc tam — ar Bulgārijas divu īstenošanas aģentūru akreditācijas anulēšanu tā paša gada jūlijā¹⁴. Sākot no 2009. gada jūlija tika panākti uzlabojumi attiecībā uz pārbaudes sistēmas nepilnību konstatēšanu un kvantificēšanu un pārkāpumu pārraudzību, ko veica Bulgārijas attiecīgās iestādes. 2009. gada oktobra beigās Bulgārija iesniedza Komisijai finanšu korekciju priekšlikumus. Tā rezultātā Komisija 2009. gada 18. novembrī atcēla aizliegumu par maksājumu piešķiršanu.

Izmantojot iepriekš minēto pieredzi, Komisija pārskata periodā iesaistījās plašākā programmā, kuras mērķis ir vispusīgāk izskatīt iekšējās kontroles standartus, kuri ir vissvarīgākie uzticamības uzlabošanai, nodrošināšanas procesa stiprināšanai un lēmumu pieņemšanas efektivitātes palielināšanai, plānojot un īstenojot pirmspievienošanās palīdzību¹⁵.

Papildus Komisijas veiktajām darbībām 2009. gadā, kas ir svarīgas pabeidzamo pirmspievienošanās programmu pārvaldībai, tika pieņemts Kontroles stratēģijas dokuments un norādījumi delegācijām, kuri izstrādāti iekšējo kontroles standartu izveidei, īpaši nesen decentralizētajās¹⁶ ES delegācijās Rietumbalkānu valstīs, un kuros izklāstīti skaidrojoši aspekti par uzraudzību galvenajā mītnē. Šajā saistībā tika pieņemta arī maksājumu

¹⁴ Komisija 2008. gada februārī apturēja *PHARE* maksājumus un Pārejas finanšu instrumenta līdzekļus, kurus pārvaldīja divas akreditētas aģentūras, un 2008. gada jūlijā anulēja minēto aģentūru akreditāciju, tas ir, atsaucā to tiesības pārvaldīt minētās programmas, jo uz vietas veiktajās pārbaudēs tika konstatēts, ka valsts pārvaldības un kontroles sistēmas, kuras izveidotas pirmspievienošanās līdzekļu pārvaldībai, nebija uzticamas. Skat. 2008. gada pārskatu par *PHARE*, Turcijas pirmspievienošanās instrumentu, *CARDS* un Pārejas finanšu instrumentu, COM(2009)700, 21.12.2009.

¹⁵ Proti, iekšējās kontroles standartu, kas saistīti ar mērķiem un izpildes rādītājiem, riska pārvaldības procesu, procesiem un procedūrām, kā arī pārvaldības uzraudzību.

¹⁶ Līdz 2008. gada beigām lielāko daļu *CARDS* programmu pārvaldīja Eiropas Rekonstrukcijas aģentūra (ERA). No 2008. gada septembra īstenošanas programmas atlikušos uzdevumus Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, Kosovā, Melnkalnē un Serbijā veica ES delegācijas Komisijas galvenā biroja (Pārbaudēšanas ģenerāldirektorāta) pārraudzībā.

pieprasījumu apstiprināšanas politika centralizētai pārvaldībai¹⁷, un pastarpināti deleģēti kredītrīkotāji (*AOSD*)¹⁸ sagatavoja *gada apdrošināšanas stratēģijas*. Tika plānots no 2010. gada veikt kredītrīkotāju darbības papildu *ex post* pārbaudes centralizētā pārvaldībā.

No *PHARE* un Pārejas finanšu instrumenta īstenošanas *EDIS*¹⁹ Bulgārijā un Rumānijā izriet, ka ES palīdzības decentralizēta pārvaldība, *neveicot ex-ante* pārbaudes, būtu jāievieš pirms pievienošanās, lai tās efektivitāti un lietderību varētu praksē pierādīt un apstiprināt, Komisijai veicot rūpīgas pārbaudes.

Ņemot vērā iepriekšminēto, Komisija ir paredzējusi stingrus noteikumus Horvātijas iestādēm attiecībā uz *IPA* līdzekļu pārvaldības decentralizāciju. Izpildot minētos noteikumus, tiks nodrošināts, ka valsts iestādes spēj uzņemties pirmspievienošanās (*IPA*) līdzekļu pārvaldības uzdevumus pirms pievienošanās un struktūrfondu pārvaldību — pēc pievienošanās. Līdzīgi Komisija veiks turpmākas darbības, ņemot vērā revīzijās un vērtējumos izklāstītos neizpildītos ieteikumus, lai stiprinātu *IPA* decentralizētas īstenošanas pārvaldību un kontroles sistēmas Turcijā.

No pirmspievienošanās palīdzības īstenošanas Bulgārijā un Rumānijā arī izriet tas, ka uzdevumi, kas jāveic pēdējā īstenošanas gadā, var būt sarežģīti, un tiem vajadzīgi resursi. Tādēļ Komisija 2009. gadā pastiprināja centienus, lai nodrošinātu pabeidzamo programmu ciešāku uzraudzību un *ex-post* pārbaudes.

Visbeidzot, Bulgārijas un Rumānijas pieredze arī ietekmēja ES pirmspievienošanās palīdzības koordināciju minētajās valstīs. Pēc Parlamenta pieprasījuma iesniegt regulārus ziņojumus par ES līdzekļu īstenošanas stāvokli Bulgārijā un Rumānijā Komisija 2009. gadā izveidoja papildu iekšējo koordinācijas mehānismu, lai uzraudzītu ES līdzekļu pārvaldību abās minētajās valstīs.

3.2. Pieredze, kas gūta no pirmspievienošanās instrumenta īstenošanas Turcijā, un turpmākas perspektīvas

Turcija ir lielākā ES pirmspievienošanās palīdzības saņēmēja. Šādas palīdzības pārvaldība ir daļēji decentralizēta, tas ir, tā tiek nodota attiecīgās valsts iestādēm, bet ES deleģācija veic *ex ante* pārbaudi. Lai arī Revīzijas palāta atzina, ka ar projektiem, ko finansēja ES, tika sasniegti plānotie mērķi un rezultāti, visticamāk, bija ilgtspējīgi, savā īpašajā ziņojumā 16/2009 par Turcijai paredzēto pirmspievienošanās palīdzības pārvaldību attiecīgā instrumenta ietvaros laikposmā no 2002. līdz 2006. gadam²⁰ Revīzijas palāta uzskatīja, ka pagātnē nevarēja pietiekamā mērā pierādīt saikni starp palīdzību paplašināšanās programmas prioritātēm un tās efektivitāti attiecībā uz minēto prioritāšu atbalstu.

¹⁷ Piemērojama *mutatis mutandis* decentralizētai īstenošanai, lai gan šajā gadījumā vajadzīgs turpmāks skaidrojums.

¹⁸ T.i., ar budžeta īstenošanas pilnvarām, kuras tiem piešķīrusi (deleģējusi) Komisija, kā noteikts 51. pantā Finanšu regulā, ko piemēro ES vispārējam budžetam, Padomes 2002. gada 25. jūnija Regula (EK, *Euratom*) Nr. 1605/2002.

¹⁹ Paplašināta decentralizēta īstenošanas sistēma. Pirmspievienošanās palīdzības pārvaldība ir svarīgs mācīšanās posms kandidātvalsts iestādēm, lai sagatavotos turpmāku (ievērojami lielāku) summu pārvaldībai, ko attiecīgā valsts saņems pēc pievienošanās. Tādēļ pirmspievienošanās līdzekļu pārvaldību valsts iestādēm nodod pakāpeniski, sākumā to pārtrauga ES deleģācija (*DIS* – decentralizēta īstenošana, veicot *ex ante* pārbaudes) un vēlāk šādas *ex ante* pārbaudes (*EDIS*) neveic.

²⁰ Īpašais ziņojums Nr. 16/2009, Eiropas Komisijas pārvaldītā pirmspievienošanās palīdzība Turcijai, publicēts 2010. gada 13. janvārī.

Nemot vērā minētos konstatējumus, Komisija jaunā pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (*IPA*) ietvaros veic pasākumus, lai paaugstinātu tā efektivitāti. Papildus pārvaldības un kontroles sistēmas stiprināšanai decentralizētas īstenošanas ietvaros, kā minēts iepriekš, tiek veikti šādi pasākumi.

- Finanšu palīdzības plānošana būs ciešāk saistīta ar politikas prioritātēm un vajadzības gadījumā tiks papildināta ar vairāk uz nozarēm orientētu pieeju, nozaru stratēģijās tiks noteikts mērķis panākt uzlabotu līdzdalību un ietekmi.
- Komisija nodrošinās, lai nākotnes projektu mērķi būtu skaidrāki, kuru rezultātā tiks uzlabota iejaukšanās loģika ar attiecīgiem un izmērāmiem radītājiem un kritērijiem.
- Vajadzības gadījumā tiks izmantoti skaidri definēti nosacījumi, lai nodrošinātu, ka saņēmēji īsteno finanšu palīdzības saņemšanai vajadzīgās saistības, lai sasniegtu rezultātus un panāktu ietekmi.
- Uzraudzības sistēmās lielāku uzmanību veltīs rezultātiem un īstenojamo projektu ietekmei.
- Veicot revīzijas, novērtējumus un ciešu uzraudzību, tiks nodrošināts, ka uzlabojumi ir efektīvi un, vajadzības gadījumā, attiecīgajā sistēmā tiks veikti turpmāki pielāgojumi.

Lai iegūtu sīkāku informāciju par iespējām, kas saistītas ar pirmspievienošanās palīdzības pārvaldību, lūdzu skatiet *IPA* 2009. gada ziņojumu²¹ un attiecīgo pamatdokumentu²².

4. **PHARE/CARDS/TURCIJAS PIRMSPIEVIENOŠANĀS INSTRUMENTA DARBĪBAS REZULTĀTI**

Kā daļa no starpposma novērtējuma shēmas Turcijā un Horvātijā 2009. gadā tika pabeigti nozaru, tematiskie un *ad-hoc* novērtējumi, galvenokārt par pirmspievienošanās finanšu instrumentu (Turcija), *PHARE* un *CARDS* (Horvātijā). *CARDS* programmu retrospektīvu novērtējumu veica arī Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, Kosovā, Melnkalnē un Serbijā²³.

Saskaņā ar novērtējumiem kopumā ar piešķirto palīdzību tika risināti prioritāri jautājumi un stratēģijas, par kurām vienojās ar saņēmējiem. Novērtējumu konstatējumos norādīts, ka palīdzības darbības rezultāti bija dažādi, sākot no mēreni apmierinošiem līdz mēreni neapmierinošiem. Tika sasniegti *pozitīvi rezultāti*, tostarp tika uzlabotas cilvēku un iestāžu spējas darbā ar ES finansētajām programmām visās nozarēs, kas labvēlīgi ietekmēja valdības politiku, iestādes, privātos uzņēmumus un atsevišķas personas. Minētie instrumenti nodrošināja līdzekļus, lai modernizētu infrastruktūru, aprīkojumu, praksi un procedūras. Tādējādi iejaukšanās novērtētajās nozarēs radīja ietekmi politikas, sociālajā, vides un ekonomikas jomā.

Palīdzības rezultātus saņēmējvalstīs bieži vien pasliktināja *trūkumi*, kas saistīti ar palīdzības plānošanu (nepietiekama iestāžu īstenošanas rīcībspēja un valsts stratēģijas projektu priekšlikumu sagatavošanas laikā), īstenošanu (ierobežotas saņēmēju spējas dažās jomās un

²¹ Sk. 8. zemsvītras piezīmi.

²² SEC(2010) 1430, galīgā redakcija, 25.11.2010.

²³ Attiecībā uz Albāniju, kā arī Bosniju un Hercegovinu *CARDS* novērtējumus pabeidza un par tiem ziņoja 2008. gadā.

kavēšanās īstenošanas procesā) un uzraudzīšanu (ierobežota nozaru uzraudzības apakškomiteju darbība). Pietrūka instrumentu, lai novērtētu izmaksu lietderību, un saņēmēju līdzekļu apguves spējas arvien bija samērā vājas.

Pamatojoties uz novērtējumu konstatējumiem, *ieteikumos turpmākai plānošanai* tika norādīts, ka saņēmēju iestādēm, rīkojoties ar pirmspievienšanās palīdzību, būtu jānodrošina piemērotākas plānošanas un projektu izstrādes spējas. Šajā nolūkā īpaši būtu jāveic pamatīgāks tās iestādes vajadzību un līdzekļu apguves spēju novērtējums, kura izmanto attiecīgā projekta ieguvumus, sistemātiskāk jāintegrē palīdzība valsts stratēģijās un lielākā mērā jāņem vērā efektivitātes aspekti. Attiecībā uz īstenošanu turpmāk jāstiprina administratīvā efektivitāte attiecīgās valsts iestādēs un ES delegācijās, lai nodrošinātu savlaicīgas iepirkuma procedūras un novērstu īstenošanas kavēšanos. Tiklīdz projekti ir īstenoti, tie būtu jāuzrauga sistemātiskāk. Jāstiprina uzraudzības sistēma attiecībā uz nozaru uzraudzības apakškomiteju darbību un uzraudzības ziņojumu kvalitāti.

Attiecībā uz lielāko daļu saņēmēju netika atrisināti jautājumi par *pirmspievienšanās palīdzības ilgtermiņa ietekmi un ilgtspējību*, kas saistīts ar lielo kadru mainību un neskaidrībām budžetā attiecībā uz turpmāku pasākumu izmaksām un projektu darbības/uzturēšanas izmaksām. Tādēļ valsts iestādēm nekavējoties jāatrisina lielā kadru mainības problēma, lai nodrošinātu ilgtermiņa ietekmi un ilgtspējību. Turpmākā plānošanā arī sistemātiskāk jārisina jautājums par finanšu līdzekļiem, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka programmu ietvaros panāktie rezultāti būtu ilgtspējīgi.

Saņēmēji ņem vērā konstatējumus un ieteikumus, kuri izklāstīti 2009. gada novērtējumos. Šajā ziņā Komisija ir pastiprinājusi regulāru progresu uzraudzību attiecībā uz darbībām, kuras veikuši saņēmēji, ņemot vērā novērtējumu konstatējumus. Turklāt Komisija izmanto minēto novērtējumu konstatējumus, lai uzlabotu pirmspievienšanās palīdzības pārvaldību jaunā *IPA* instrumenta ietvaros ne tikai attiecībā uz īstenošanu, bet arī uz plānošanu un jaunā instrumenta plašāku ieviešanu loģiku, kā izklāstīts iepriekš.

5. SADARBĪBA AR EIB UN STARPTAUTISKAJĀM FINANŠU IESTĀDĒM

Pasākumu rezultātā, kurus veica 2009. gadā *PHARE* finansēto finanšu instrumentu ietvaros, kas izveidoti sadarbībā ar starptautiskajām finanšu iestādēm²⁴, tika piešķirti papildu EUR 35 miljoni, kuri paredzēti projektiem saistībā ar MVU finanšu instrumentu (*SMEFF*), un papildu stimuli EUR 5 miljonu apmērā, kas piešķirti saistībā ar Pašvaldību finanšu instrumentu (*MFF*). Kopumā 2009. gadā tika īstenota 31 *PHARE* programma četru pašreizējo instrumentu ietvaros (tas ir, divi iepriekšminētie instrumenti plus Pašvaldību infrastruktūras instruments (*MIF*) un Energoefektivitātes finanšu instruments (*EEFF*)²⁵). Jaunos projektus apstiprināja saistībā ar visiem instrumentiem, izņemot *MIF*, attiecībā uz kuru bija beidzies līgumu slēgšanas periods ar vietējiem finanšu starpniekiem. Sarežģītie tirgus apstākļi, kuri arvien dominēja 2009. gadā, radīja grūtības īstenot programmas dažu instrumentu ietvaros (piem., *MFF* 2005. un 2006. gadā), kā arī izpildīt prasības attiecībā uz to darbības jomas grozīšanu (piem., ietvert atjaunojamās enerģijas projektus *EEFF*). 2009. gadā minētos instrumentus

²⁴ Eiropas Investīciju banka (EIB), Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB) un Eiropas Padomes Attīstības banka (EPAB) kopā ar *Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW)*.

²⁵ Lai uzzinātu vairāk par minētajām četrām programmām, skat. 2008. gada pārskatu par *PHARE*, Turcijas pirmspievienšanās instrumentu, *CARDS* un Pārejas finanšu instrumentu (COM(2009)700, 21.12.2009.).

pārveidoja, lai saskaņotu tos ar stratēģijā „Eiropa 2020”²⁶ noteiktajiem mērķiem. Pārskata perioda beigās minētais process vēl nebija pabeigts.

²⁶ „Eiropa 2020” ir jauna stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei, ko Komisija uzsāka 2010. gada 3. martā (COM(2010)2020, galīgā redakcija, 3.3.2010.), lai pārvarētu ekonomikas krīzi un sagatavotu ES ekonomiku nākamajai desmitgadei, un ko Padome pieņēma 2010. gada jūnijā (EUCO 13/10, 2010. gada 17. jūnijs).